

En toen waren het er nog maar twee

HOE VOELT HET ALS JE KIND DE DEUR UIT IS?

PAGINA C4-5

ILLUSTRATIE FRANK DE BRUIN

Cultuur

LEVEN

De toekomst heeft mij overvallen. Wat decennialang een later was, waar ik tegen opzag maar stiekem ook naar uitkeek, is plotseling het nu geworden. Mijn jongste kind heeft als laatste van de vier het ouderlijk huis verlaten. Zeshonderd kubieke meter leegte beklemt me. Ik loop al weken met mijn ziel onder mijn arm. Geen doel, geen zin, geen fut; een leeggelopen ballon die niet meer op te blazen is. Vol verbazing kijk ik naar de verdrietige vrouw die ik plotseling ben. Ik had het niet verwacht.

Honderden malen heb ik mijn kinderen nog net niet vervloekt, maar toch zeker wel verwenst. Als ik midden in het schrijven van een lastige alinea gestoord werd omdat het laatste uur uitviel en zoon of dochter in de luie stoel naast mijn bureau plofte om zijn of haar verhaal te doen. Als ik wakker lag omdat ik het geluid van oudste, stommelend op de zoldertrap ver na sluitingstijd van de kroegen, nog steeds niet gehoord had. Als de jongste belde dat ze de laatste trein gemist had en bleef slapen bij een vriendin waar ik nog nooit over gehoord had.

Onverwachte gebeurtenissen, ziekenhuisbezoeken, grote en kleine zorgen: 33 jaar lang waren mijn werk en mijn eigen verlangens vaak ondergeschikt aan wat mijn grote gezin van mij vroeg. Mijn tijd komt nog wel, riep ik als iemand mij wees op mijn mijzelf wegcijferende moederschap. Intussen vond ik ruimte in de kieren en spleten tussen alle bezigheden, had verschillende banen, daarna een coachingspraktijk, schreef boeken, gaf lezingen en les. Hoeveel tijd zou ik wel niet hebben als ook jongste vertrokken was? Het oevre dat ik zou schrijven, de kennis

Ik mis ze veel meer dan ik had gedacht

LEGE NEST Nu haar kinderen de deur uit zijn, valt het lege huis waar ze zich op had verheugd *Joshua Zwaan* zwaar. Waarom heeft niemand haar verteld hoe dit zou zijn?

die ik nog zou gaan vergaren, de reizen die ik zou maken: de toekomst was een zee vol wenkend perspectief.

Nu is het dan zover - en lijd ik meer dan ik ooit had gedacht. Mijn echtgenoot had vooral moeite met het vertrek van de eerste twee, beiden jongens. Hij vond er niets meer aan, in huis met alleen maar vrouwen. Natuurlijk vonden we met ons vieren een nieuw evenwicht en ook weer toen onze oudste dochter vertrok en jongste nog tien jaar gerieflijk alle ruimte in ons ruime nest innam. Nu zij op kamers woont, mist mijn man haar wel, maar het diepe verdriet dat ik voel is hem vreemd.

Ik werk al twintig jaar parttime en voornamelijk vanuit huis. De leegte is voor mij veel aanwezig dan voor mijn echtgenoot die fulltime buitenshuis werkt. Mijn lichaam doet pijn en mijn hersenen lijken omhuld met de pap die ik voor mijn kleuters kookte als ze ziek waren. Als ik de pijn bestudeer word ik mij bewust van een stemmetje dat fluistert dat het onzin is dat ik mij zo voel. Dat ik blij moet zijn met de extra tijd, mij moet verheugen over het samenzijn met mijn man, dat ik nieuwe bezigheden moet zoeken, of gewoon harder moet gaan werken. Schuldgevoel mengt zich met mijn verdriet. Ik ben in rouw, maar mag dat van mijzelf niet zijn.

En pas nu realiseer ik mij dat ik in de vooronderstelling was dat het legensyndroom iets van vroeger was. Een verschijnsel uit de tijd dat vrouwen geen betaald werk deden en mannen zich nauwelijks met de opvoeding van hun kinderen bemoeiden. Niet een van mijn vriendinnen is gestopt met werken na het krijgen van kinderen. Nooit vroeg ik hun hoe het

voor ze was toen hun kinderen het huis verlieten. Nooit vertelde een van hen mij of ze eronder geleden had. Pas nu ik er de verhalen. „Ik vond het verschrikkelijk”, zegt de een. „Ik vond het heerlijk”, zegt de ander. „Ik zoek ze gewoon vaak op, dat is altijd gezellig, maar daarna ben ik ook weer blij als ik me kan concentreren op mijn eigen bezigheden”, zegt een derde. „Maar ik mis ze ook nog steeds heel vaak”, voegt ze dan schoorvoetend toe.

Het wordt mij duidelijk dat de moeders die ik spreek allen in meer of mindere mate moeite hadden te wennen aan hun leger wordende huis, maar dat het onderwerp niet makkelijk besproken wordt. Tenslotte zijn we zelfstandige vrouwen die hun bestaansrecht echt niet enkel ontlenen aan het moederschap.

Daarnaast lijden mijn vriendinnen en ik aan schaamte. „Er zijn ergere dingen”, zegt diegene die haar kinderen het meeste mist. „Er is oorlog, de klimaatcrisis, de vluchtelingenstroom”, er is zoveel waar je je om zou moeten bekommeren. En dan ga ik zitten treuren over de kinderen die het huis verlaten hebben. Terwijl ze ook nog eens hartstikke gelukkig zijn.” Ik herken wat ze zegt. Ik voel me schuldig dat ik niet blij ben met deze nieuwe levensfase en ik schaam mij voor mijn verdriet.

Het legensyndroom bestaat nog steeds, besef ik als ik mij er in verdiep. En dat is heel logisch nu ik erover nadenk. Zolang er ouders met kinderen zijn, zullen die kinderen op een dag de ouders verlaten. Hoe ze dat ervaren, zal variëren in tijd en cultuur, maar dat het ervaren kan worden als een moeilijke periode is helemaal niet vreemd. Vreemd is dat ik dacht de bijbehorende pijn over te

kunnen slaan. Vreemd is dat ik het gevoel heb niet te mogen voelen wat ik voel. Ik google op legensyndroom en vind vooral veel stereotiepe beschrijvingen over vrouwen die in een gat vallen als de kinderen het huis uit zijn en over de sombere gevoelens die daarmee gepaard gaan.

Het lijkt in die publicaties steevast over vrouwen en dan vooral vrouwen zonder betaalde baan te gaan. In welke tijd leven we? Na de recente gesprekken met mijn vriendinnen heb ik geconcludeerd dat ik niet de enige vrouw ben die, hoewel wreed die ik spreek allen in meer of mindere mate moeite hadden te wennen aan hun leger wordende huis, maar dat het onderwerp niet makkelijk besproken wordt. Tenslotte zijn we zelfstandige vrouwen die hun bestaansrecht echt niet enkel ontlenen aan het moederschap.

De boeken die ik tegenkom, bevestigen de druk die ik voel om vooruit te kijken, mijn tijd te vullen met nieuwe bezigheden. Ruimte maken voor de rouw die het vullen van de toekomst vooralsnog bemmert, wordt niet besproken. Er wordt vooral de nadruk gelegd op hoe de relatie tussen de ouders verandert als de kinderen uit huis zijn, er wordt geschreven over bedreigingen en kansen, maar naar mijn mening wordt te weinig aandacht gegeven aan het verdriet dat het vertrek van de kinderen met zich meebrengt. En al helemaal niet aan het verdriet van vaders. Missen mannen hun kinderen niet? Mijn echtgenoot voelt het gemis wel, maar de blijdschap over de herwonnen tijd voert de boventoon. Het wakkert mijn schuldgevoel nog wat extra aan en

maakt dat ik mij eenzaam voel in mijn verdriet.

Ik denk aan de toenemende groep vaders op het schoolplein, aanwezig bij de ouderavonden en het knutselen voor sintertklaas. Als ik mijn kinderen van rond de dertig beluister, is het stramien van twee vier dagen per week werkende ouders steeds gangbaarder, zeker bij hoogopgeleide stellen. Tijdens mijn zoektocht naar publicaties vind ik over mannen en het legensyndroom slechts in één artikel een paar zinnen. Ik vraag mij af of, wanneer de groeiende groep zorgende vaders hun kinderen ziet vertrekken, er opeens een lawine aan publicaties zal verschijnen over de leegte die die vaders ervaren. Of zal de wet dat mannen en de problemen van mannen meer aandacht krijgen, tegen die tijd niet meer gelden?

Ik stort mijn hart uit bij een vriend die een groot deel van de opvoeding van zijn kinderen op zich genomen heeft. En vraag hem hoe het voor hem was toen ze op kamers gingen wonen. „Ik had ontzettend veel verdriet”, zegt hij. „De maaltijden, de reuring, het onverwachte, het plezier - ik miste hen verschrikkelijk. Het heeft wel anderhalf jaar geduurd voor ik mijn draai weer vond.” Het zijn troostrijke woorden. Niet alleen omdat ik mij gezien voel in mijn verdriet, maar ook omdat ik een toekomst voorzie waarin mannen en vrouwen werken en zorgen. Een toekomst waarin de grotere gelijkwaardigheid in zorg zal leiden tot een meer gedeelde beleving van de overgang van het zorgende ouderschap naar het leven zonder thuiswonende kinderen. Waarin samen gerouwd kan worden om het lege nest en samen gevierd kan worden dat de leegte ruimte schept voor volgende stappen en nieuwe ervaringen.

'Geen doel, geen zin, geen fut; een leeggelopen ballon die niet meer op te blazen is'

Illustratie

Frann de Bruin

De Portugese kandidaat Sylia in 'Aria'.

Talentenshows geven artiesten echt een kans

Talentenjachten hebben zo hun vaste uitzendavonden. Vrijdagavond is voor het grote visnet van *Holland's got talent*. Welk talent je ook denkt te hebben, beklim het podium, vermaak ons, en dan kijken we wie we terug gooien, of wie we een kort moment van roem gunnen en daarna terug gooien. Nee, dan de zondagavond. Dan wordt er gezocht naar talent voor Cultuur. Opera. Cabaret. Die zoektocht gaat met een iets fijnere zeef waarop telkens tien kandidaten worden gelegd met hetzelfde talent. In *Aria* wordt gezocht naar operazangers, in *Ik ga stuk* naar cabaretiers.

Twee talentenshows op dezelfde avond, en toch lijken ze totaal niet op elkaar. Al was het maar omdat *Aria* nog maar net aan de tweede aflevering is begonnen en *Ik ga stuk* al wekenlang naar de finale van gisteravond heeft toegewerkt. Maar er is meer verschil. Waar de toekomstige cabaretiers alleen zichzelf, hun stem, de vloer en hooguit een gitaar tot hun beschikking hadden, wordt voor de *Aria*-kandidaten alles uit de coulissen getoverd. Een veertig-koppig jeugdorkest met dirigent, decors, licht, make-up, prachtige kostuums en meteen al een zaal vol publiek. Dat wil wel.

Tenor Pim, in knalblauw kostuum, zong het Italiaanse 'Mamma'. Nee, geen aria, legde presentator Dionne Stax uit, maar wel een smartlap waar operazangstechniek voor nodig is. Sopraan Iryna, gevluucht uit Oekraïne, zong een aria uit *La Bohème* en zei hoe blij ze was in een „big show” te staan. De Portugese sopraan Sylvia ging zo op in haar rol van Tosca in dat ze even echt leek te wanhopen. De kijker had toen al gezien dat ze overdag schoonmaakster was op vakantieparken om haar droom te bekostigen. De jury (twee operazangeressen en één professioneel liefhebber) oordeelden zachtmoedigen en zakelijk, kritiek verpakten ze als aansporing, en uiteindelijk besliste een onbekende *secret judge* wie er weg moest en wie bleef. De uiteindelijk winnaar wint een opleiding bij de Nationale Opera.

Om materiaal hoeven de opera-talents zich niet te bekommeren, het meeste repertoire ligt er al eeuwen. De cabaretiers daarentegen moesten elk woord, elke zin, elke grap uit zichzelf peuren en het dan nog een beetje knap zien op te voeren voor een driekoppige jury (één standup-comedian, één cabaretier en één theaterdirecteur). Ze kregen wekenlang adviezen én kritiek. Niet jagen, meer graptichtheid, minder zenuwen. Gast-docenten droegen hen op dichtbij zichzelf te blijven, of juist de grenzen zo ver mogelijk op te rekken. En door alles heen stuurde presentator Stefano Keizer, zelf cabaretier, van kandidaat naar kandidaat om ze te troosten, moed in te spreken of alleen maar even te omhelzen omdat hij het zelf te kwaad kreeg.

Decor, licht en publiek was er pas bij de finale, gisteravond. De definitieve *line up* was nog niet bekend. Van de vier halvefinalisten moest er nog één afvallen. Dat werd Joël Gideon. Zo teleurgesteld, boos, verdrietig of alle drie, dat hij het podium afbeende, de studio uit. Ook wel eens fijn. Normaal zie je in talentenshows alleen opgewekte afvallers. Maar soms doet verliezen gewoon pijn. Drie acts in de finale. Maya van As en Brigitte van Bakel zongen als Vlamouse hun pikkenlied. Farbod Moghaddam won de pijnlijke lach met zijn verbazing over paintball. „Een gewapend conflict voor de lol”. Gavin Reijnders die zijn vader trots wilde maken en iedereen in de zaal één keer wilde laten lachen om een grap, won. Hij krijgt een regisseur om een avondvullende voorstelling te maken.

De prijs voor aanmoediging mag van mij naar de jury. De lach van Soundos El Ahmadi die door de zaal bulderde. De rust en ratio van Jörgen Tjon a Fong. En Thomas van Luyn die in de finale-aflevering alle drie de keren zijn ontroering zat weg te slikken om wat de kandidaten gemaakt hadden en dát ze het hadden gemaakt.

Rinskje Koelewijn

